

NHỮNG
KỂ
XUẤT
CHÚNG

OUTLIERS | THE STORY OF SUCCESS

© Copyright 2008 by Malcolm Gladwell.

All rights reserved including the rights of reproduction in whole or in part in any form.

NHỮNG KẺ XUẤT CHỨNG

Bản quyền tiếng Việt © Công ty Cổ phần Sách Alpha, 2024

Alpha Books - Better Knowledge, Better Success

Thương hiệu sách Quản trị kinh doanh số 1 thị trường

Alpha Books không bán sách, chúng tôi bán những kinh nghiệm và kiến thức kinh doanh, quản trị hàng đầu thế giới.

Không phần nào trong xuất bản phẩm này được phép sao chép hay phát hành dưới bất kỳ hình thức hoặc phương tiện nào mà không có sự cho phép trước bằng văn bản của Công ty Cổ phần Sách Alpha. Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp của quý vị độc giả để sách ngày càng hoàn thiện hơn.

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Gladwell, Malcolm

Những kẻ xuất chúng : Cái nhìn mới lạ về nguồn gốc của thành công / Malcolm Gladwell ; Diệu Ngọc dịch. - Tái bản lần thứ 18. - H. : Thế giới ; Công ty Sách Alpha, 2024. - 348 tr. : hình vẽ, bảng ; 21 cm

Tên sách tiếng Anh: Outliers: The story of success

ISBN 978-604-392-142-7

1. Xã hội học 2. Thành công

302 - dc23

TGF0451p-CIP

Góp ý về sách, liên hệ về bản thảo và bản dịch: publication@alphabooks.vn

Liên hệ hợp tác về nội dung số: ebook@alphabooks.vn

Liên hệ hợp tác xuất bản & truyền thông trên sách: publication@alphabooks.vn

Liên hệ dịch vụ tư vấn, đại diện & giao dịch bản quyền: copyright@alphabooks.vn

NHỮNG KẺ XUẤT CHÚNG

Outliers

Diệu Ngọc dịch

(Tái bản lần thứ 18)

Cái nhìn mới lạ về nguồn gốc của thành công

MALCOLM
GLADWELL

Better Knowledge, Better Success

HỘI ĐỒNG CỐ VẤN XUẤT BẢN

Nông Vương Phi

CEO Công ty Phi&P

Bùi Kim Thùy - Đại diện Cấp cao của Hội đồng Kinh doanh Hoa Kỳ - ASEAN

Đặng Thanh Vân

Chủ tịch HĐQT ThanhS

Đoàn Đức Thuận - Phó TGD về

Chiến lược và Marketing
- Kowil Fashion

Lê Quang Vũ

CEO Blue C

Lê Quốc Vinh

Chủ tịch LeBros

Nguyễn Anh Tú

Giám đốc NXB Đại học Kinh tế Quốc dân

Nguyễn Đình Thành

Đồng sáng lập Elite PR School

Nguyễn Minh Tuấn

CEO AFA Capital

Nguyễn T. Quỳnh Trang

Phó Chủ tịch CSMO

Võ Trí Thành - Viện trưởng Viện nghiên cứu Quản lý Kinh tế CIEM

Nguyễn Cảnh Bình

Chủ tịch HĐQT Alpha Books

ĐỘI NGŨ TRIỂN KHAI ALPHA BOOKS

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Đỗ Nguyệt Anh

Điều phối viên: Cẩm Nhung

Thiết kế bìa: Thiên Thanh

Trình bày: Mỹ Mây

Thư ký xuất bản: Thủy Nguyễn

Bản quyền: Thiên Hương

Phụ trách marketing: Linh Hương.

Alpha Books không bán sách, chúng tôi bán những kinh nghiệm và kiến thức kinh doanh, quản trị hàng đầu thế giới.

Alpha Books - Better Knowledge, Better Success

Con đường dẫn đến thành công?

Trương Gia Bình

Chủ tịch Tập đoàn FPT

Bạn luôn mong muốn thành công? Bạn mơ ước trở thành một nhân vật xuất chúng? Nếu bạn làm trong lĩnh vực công nghệ thông tin, những yếu tố nào giúp bạn có thể trở thành một người như Bill Gates? Nếu hoạt động trong lĩnh vực nghệ thuật, bạn từng bao giờ so sánh mình với ban nhạc The Beatles hay thiên tài Mozart chưa? Trong cuốn sách giản dị này có những chỉ dẫn, gợi mở con đường hướng mỗi người tới thành công như mong ước.

Malcolm Gladwell, tác giả cuốn sách *Những kẻ xuất chúng* và hai tác phẩm nổi tiếng khác là *Trong chớp mắt* và *Điểm bùng phát*, năm 2005 từng được Tạp chí *Times* bầu chọn là một trong 100 tác giả có ảnh hưởng nhất thế giới.

Vì sao ông có tầm ảnh hưởng lớn như vậy, thật đơn giản, vì ông có khả năng xuất sắc đưa ra những nhận định về quy luật xã hội tưởng chừng như rất bình dị mà lại rất sâu sắc. Những nhận định của ông trong cuốn *Những kẻ xuất chúng* giúp các bậc làm cha mẹ tiên đoán khả năng: Con cái họ có thể trở thành vận động viên thể thao nổi tiếng? Có thể thành công rực rỡ trong ngành công nghệ thông tin? Hoặc có thể trở thành luật sư danh tiếng?

Từ những lý giải về thành công của ban nhạc lừng danh The Beatles, tỷ phú phần mềm Bill Gates, các luật sư nổi tiếng phố Wall, cùng rất nhiều thiên tài khác... tác giả chỉ ra rằng cuộc đời của những người thành công tuân thủ những điểm chung thú vị. Đồng thời ông cũng đưa ra cách lý giải đầy thuyết phục cho thất bại đáng buồn của những thần đồng có chỉ số IQ rất cao. Phát hiện này làm cuốn sách đặc sắc và khác biệt về quan điểm phát huy tiềm năng con người.

Tác giả quả quyết rằng các vĩ nhân không tự đứng mà có, cũng không được thúc đẩy chỉ bởi có thiên tài hay tài năng. Quả đúng như cha ông ta nói: "Có công mài sắt có ngày nên kim", vĩ nhân là người biết nắm bắt cơ hội từ môi trường và hoàn cảnh, và cùng với miệt mài khổ luyện mà họ vươn lên những đỉnh cao người khác không thể đạt tới. Mỗi chúng ta, nếu có khát vọng làm được những điều lớn lao, trở thành người xuất chúng, thì hãy chăm chỉ rèn luyện kỹ năng và nắm bắt cơ hội để vươn tới đỉnh cao. Chúng ta cũng có thể hướng dẫn con cái mình ngay từ bây giờ giúp chúng có được những lợi thế đặc biệt để một ngày nào đó chúng ta có thể tự hào. Biết đâu bạn sẽ trở thành bố mẹ của những Bill Gates, hay của nhóm Beatles tương lai...

Với cuốn sách nhỏ này, bạn có thể tìm được những gợi ý đơn giản nhưng vô cùng hữu hiệu cho con cái hoặc chính bản thân bạn.

Từ cách nhìn và những lập luận trong cuốn sách, suy nghĩ về Việt Nam, chúng ta có thể thấy vì sao có những thế hệ vàng trong tất cả các lĩnh vực từ thể thao đến khoa học hay trong xã hội, tại sao thành công của thế hệ này rất khác biệt với thành công của thế hệ khác cũng như có thể dự đoán về thành công của chính thế hệ mình...

“Hiền tài là nguyên khí của quốc gia” – hy vọng cuốn sách nhỏ này gợi mở cho mỗi gia đình, mỗi cá nhân cách thức hun đúc nguyên khí Việt Nam!

MỤC LỤC

5 Con đường dẫn đến thành công?

12 Lời giới thiệu: Bí ẩn Roseto

"Những người này nếu chết đều do tuổi cao.
Có vậy thôi."

PHẦN I Cơ hội

24 1. Hiệu ứng Matthew

Vì phàm ai đã có thì được cho thêm và sẽ có dư thừa; còn ai không có thì ngay cái đang có, cũng sẽ bị lấy đi.

48 2. Quy tắc 10.000 giờ

"Ở Hamburg, chúng tôi phải chơi tám tiếng đồng hồ."

87 3. Mối liên phức với các thiên tài, Phần I

Biết về chỉ số IQ của một cậu bé cũng chẳng giúp ích gì mấy nếu bạn phải đối mặt với cả một nhóm những cậu bé thông minh.

112 **4. Mối phiền phức
với các thiên tài, Phần II**

"Sau những cuộc đàm phán kéo dài,
người ta đồng tình rằng Robert sẽ phải chịu
quản chế."

141 **5. Ba bài học của Joe Flom**

PHẦN II Di sản

194 **6. Harlan, Kentucky**

"Hãy chết như một thằng đàn ông,
như cách anh trai mày đã làm!"

212 **7. Lý thuyết chủng tộc
của các vụ rơi máy bay**

"Cơ trưởng, radar thời tiết đã giúp chúng ta
rất nhiều."

264 **8. Những ruộng lúa nước
và bài kiểm tra Toán**

"Người có khả năng thúc dậy trước bình minh suốt 360 ngày một năm chắc chắn có thể làm cho gia đình mình trở nên sung túc."

293 **9. Thỏa thuận của Marita**

"Tất cả bạn bè của cháu bây giờ đều học ở Kipp."

316 **Phần kết: Câu chuyện Jamaica**

"Nếu những đứa trẻ da màu được sinh ra, chúng sẽ được giải phóng."

336 **Tài năng hay Cơ hội?**

LỜI GIỚI THIỆU

BÍ ẨN ROSETO

**“Những người này nếu chết đều do tuổi cao.
Có vậy thôi.”**

1 Roseto Valfortore nằm cách thành Rome khoảng một trăm dặm về phía đông nam dưới chân đồi Apennine, thuộc tỉnh Foggia của Italia. Cũng giống như những ngôi làng mang phong cách trung cổ, thị trấn này quây quần xung quanh một quảng trường trung tâm rộng lớn. Đối diện với quảng trường là Palazzo Marchesale – lâu đài của dòng họ Saggese, từng có thời là lãnh chúa giàu có ở vùng này. Một lối đi có mái vòm bắt đầu từ một mé hướng thẳng ra nhà thờ Madonna del Carmine. Những bậc thang đá hẹp chạy dọc lên sườn đồi, áp liền hai bên là những căn nhà xây bằng đá lợp ngói đỏ san sát thành cụm với nhau.

Trong suốt nhiều thế kỷ, người *nông dân* ở Roseto làm việc ở các mỏ đá hoa cương trong những quả đồi xung quanh, hay cấy cà trồng trọt trên các thửa ruộng ở thung lũng phía dưới, cuộc bộ bốn hay năm dặm đường xuống núi mỗi sớm mai và rồi lại cần mẫn đi hết quãng đường dài trở về khu đồi khi chiều muộn. Cuộc sống thật gieo neo. Cư dân thị trấn không hề biết chữ, nghèo tả tơi và chẳng có mấy hy vọng được cải thiện về mặt kinh tế cho đến khi tin tức về mảnh đất của vận hội bên kia bờ đại dương chợt đến với Roseto hồi cuối thế kỷ XIX.

Tháng Giêng năm 1882, một nhóm 11 người Roseto – mười người đàn ông và một cậu trai – dong buồm đến New York. Đêm đầu tiên họ ngủ ngay trên sàn quán Little Italia ở đường Mulberry, khu Manhattan. Sau đó họ liều thử vận may đi về phía tây, cuối cùng đã tìm được việc làm trong một mỏ đá ác-đoa cách 19 dặm về phía tây thành phố New York, gần thị trấn Bangor, bang Pennsylvania. Trong năm tiếp sau, mười lăm người Roseto rời Italia để đến với nước Mỹ, vài người trong đó cũng dừng chân ở Bangor, sát cánh với những người đồng hương trong mỏ đá ác-đoa. Những người nhập cư ấy báo tin cho quê hương Roseto về miền đất hứa ở vùng Tân Thế Giới¹ và rất nhanh chóng hết nhóm người Roseto này theo chân nhóm người khác gói ghém đồ đạc thẳng tiến tới Pennsylvania, cho tới khi lạch nguồn nhập cư ban đầu trở thành một cơn lũ cuốn. Chỉ tính riêng

1. Tân Thế Giới là một tên gọi được sử dụng để chỉ châu Mỹ (bao gồm Bắc Mỹ, Nam Mỹ, Trung Mỹ và Caribe cũng như các đảo xung quanh một cách tổng thể) được sử dụng từ thế kỷ XVI.

năm 1894, khoảng 1.200 người gốc Roseto đã xin hộ chiếu nhập cảnh Hoa Kỳ, để lại tất cả lối phố nơi làng quê cũ của mình hoang liêu.

Người Roseto bắt đầu mua lại đất đai trên sườn đồi lớn nhón đá nối với Bangor bằng một con đường xe súc vật kéo mòn vẹt và dốc thoải. Họ xây dựng những căn nhà bằng đá hai tầng san sát thành cụm với mái lợp đá ác-đoa trên những con đường hẹp chạy ngoằn ngoèo lên xuống sườn đồi. Họ dựng lên một nhà thờ, gọi nó là Madonna del Carmine và đặt tên con phố chính nơi nhà thờ tọa lạc là Đại lộ Garibaldi – tên một vị đại anh hùng thống nhất nước Italia. Thuở ban đầu, họ gọi thị trấn của mình là Tân Italia. Nhưng rất nhanh sau đó họ đổi lại thành Roseto – cái tên dường như thích hợp nhất để biểu thị rằng hầu hết họ đều đến từ cùng một ngôi làng ở Italia.

Vào năm 1896, Cha Pasquale de Nisco một mục sư trẻ tuổi năng động tiếp quản công việc tại nhà thờ Madonna del Carmine. Cha De Nisco tạo dựng những cộng đồng tôn giáo và tổ chức các dịp lễ lạt. Ông khuyến khích cư dân thị trấn làm sạch đất đai, trồng hành tây, đậu đũa, khoai tây, dưa chuột và các cây hoa quả trong những mảnh vườn phía sau nhà họ. Ông phân phát hạt giống và hành củ. Cả thị trấn bừng bừng sinh khí. Người dân Roseto bắt đầu nuôi lợn ở sau vườn và trồng nho để ủ rượu tại gia. Vài trường học, một công viên, một tu viện và một nghĩa trang được xây dựng. Các cửa tiệm và hàng bánh ngọt, nhà hàng và quán bar mở cửa dọc theo Đại lộ Garibaldi. Hơn một tá nhà xưởng bung ra sản xuất áo choàng cho ngành may mặc. Thị trấn Bangor láng giềng đa phần là người xứ Wales và Anh quốc, thị trấn

kế bên chủ yếu là người gốc Đức – dựa vào mối quan hệ căng thẳng giữa người Anh với người Đức cũng như người Italia trong những năm tháng ấy – rõ ràng thị trấn Roseto chỉ gồm toàn cư dân Roseto sinh sống mà thôi. Nếu bạn dạo bước ngược xuôi những con phố Roseto – bang Pennsylvania trong một vài thập niên sau năm 1900, bạn sẽ chỉ nghe thấy tiếng Italia, mà không phải là thứ tiếng Italia nào khác ngoài kiểu phương ngữ miền nam Foggia chuẩn xác vốn được sử dụng ở Roseto. Roseto nằm trong lòng bang Pennsylvania là một thế giới nhỏ bé riêng biệt tự cung tự cấp – tất cả, nhưng lại không hề được những cộng đồng xung quanh biết tới – và có lẽ mọi việc sẽ vẫn duy trì như thế nếu không xuất hiện một người đàn ông có tên Stewart Wolf.

Wolf vốn là một bác sĩ. Ông nghiên cứu về hệ tiêu hóa và dạ dày, dạy học tại trường Y thuộc Đại học Oklahoma. Ông trải qua mùa hè tại một nông trại ở Pennsylvania, không xa Roseto là mấy – dù có thể điều đó cũng chẳng ghê gớm gì, bởi Roseto quá đăm đối trong thế giới biệt lập của riêng mình đến mức dù ai đó sống ở ngay thị trấn kế bên cũng chẳng hay biết gì nhiều về nó. “Một lần tôi về đó nghỉ hè – có lẽ là hồi cuối những năm 1950 – Tôi được mời đến nói chuyện tại một hội y tế địa phương,” nhiều năm sau đó Wolf kể lại trong một cuộc phỏng vấn. “Sau khi cuộc nói chuyện kết thúc, một vị bác sĩ địa phương mời tôi đi uống một杯酒. Trong khi chúng tôi uống, anh ta nói, ‘Anh biết đấy, tôi đã hành nghề được 17 năm. Bệnh nhân của tôi đến từ khắp mọi nơi, thế mà hầu như tôi chưa gặp một trường hợp người Roseto nào dưới 65 tuổi mắc bệnh tim.’”

Wolf sửng sốt thực sự. Đó là vào hồi những năm 1950, nhiều năm trước khi xuất hiện các loại biệt dược làm giảm cholesterol cũng như những biện pháp tích cực hòng ngăn ngừa bệnh tim mạch. Những cơn đau tim là một thứ bệnh dịch ở nước Mỹ. Chúng là nguyên nhân hàng đầu gây tử vong đối với người ở độ tuổi dưới 65. Nói theo cách thông thường là, không thể có chuyện anh làm bác sĩ mà lại chưa gặp ca bệnh tim nào hết.

Wolf quyết định điều tra. Ông tranh thủ sự trợ giúp từ một số sinh viên và đồng nghiệp ở Oklahoma. Họ tập hợp các giấy chứng tử của cư dân trong thị trấn, lần ngược trở lại tối đa số năm mà họ có thể. Họ phân tích các ghi chép y khoa. Họ xem xét lịch sử bệnh lý và xây dựng các phả hệ gia đình. "Chúng tôi bận túi bụi," Wolf nói. "Chúng tôi quyết định tiến hành nghiên cứu sơ bộ. Chúng tôi bắt đầu vào năm 1961. Vị thị trưởng đã nói, 'Tất cả các chị em gái của tôi sẽ giúp đỡ các anh.' Ông ta có bốn chị em gái. Ông tiếp, 'Các anh có thể sử dụng phòng họp của Hội đồng thị trấn.' Tôi hỏi lại, 'Thế các ông sẽ họp hội đồng ở đâu?' Ông đáp lời, 'À vâng, chúng tôi sẽ hoãn lại một chút.' Các bà các cô mang bữa trưa tới cho chúng tôi. Chúng tôi có những căn lều nhỏ để lấy máu và làm điện tâm đồ (EKGs). Sau đó tôi trò chuyện với nhà chức trách. Họ cho chúng tôi sử dụng trường học trong mùa hè. Chúng tôi mời toàn bộ dân Roseto tới kiểm tra."

Kết quả thật đáng choáng váng. Ở Roseto, rõ ràng không có ai dưới độ tuổi 55 bị chết do đau tim hay có bất cứ dấu hiệu nào của bệnh tim. Với những người trên 65 tuổi, tỷ lệ tử vong do bệnh tim ở Roseto chỉ khoảng bằng một nửa

so với tỷ lệ chung của nước Mỹ. Tỷ lệ tử vong do mọi nguyên nhân ở Roseto, trên thực tế còn thấp hơn 30 đến 35% so với dự tính.

Wolf lại mời tới một người bạn tên là John Bruhn – một nhà xã hội học ở Oklahoma, để giúp đỡ ông. “Tôi thuê các sinh viên chuyên ngành y khoa và các sinh viên xã hội học đã tốt nghiệp đến đây tiến hành phỏng vấn. Chúng tôi đến từng nhà, trò chuyện với tất cả cư dân từ 21 tuổi trở lên,” Bruhn nhớ lại. Việc ấy đã xảy ra hơn 50 năm về trước, thế mà trong giọng nói của Bruhn vẫn đượm vẻ kinh ngạc khi ông miêu tả những gì họ phát hiện được. “Không hề có tự tử, không nghiện rượu, không nghiện ma túy và rất ít tội phạm. Không có ai phải sống dựa vào phúc lợi. Sau đó chúng tôi xem xét đến các vết loét trong hệ tiêu hóa. Họ cũng chẳng hề mắc phải chút nào. Những người này nếu chết đều do tuổi cao. Có vậy thôi.”

Những người trong giới y khoa của Wolf có một cái tên để gọi những nơi như Roseto – một nơi nằm ngoài những trải nghiệm hàng ngày, nằm ngoài những quy luật thông thường. Roseto là một *Kè xuất chúng*.

2. Suy nghĩ đầu tiên của Wolf là người Roseto hẳn phải tuân thủ nghiêm ngặt những thói quen ăn kiêng theo lối Cựu Thế Giới khiến họ khỏe khoắn hơn hẳn những người Mỹ khác. Nhưng ông thấy ngay rằng điều đó không có căn cứ. Người Roseto sử dụng mỡ lợn để nấu nướng thay vì dùng loại dầu ô-liu lành mạnh hơn nhiều mà họ vốn vẫn sử dụng ở Italia. Pizza ở Italia là cùi bánh mỏng với muối, dầu và có thể thêm chút cà chua, cá trống hay hành tây. Pizza ở

Pennsylvania là bánh bột mì nhào cộng thêm xúc xích, hạt tiêu, xúc xích Italia, thịt xông khói và đôi khi cả trứng nữa. Những loại đồ ngọt như bánh *biscotti* và *tarralli* thường được dành cho dịp Giáng sinh và Lễ Tạ ơn; nhưng ở Roseto họ dùng chúng quanh năm suốt tháng. Khi Wolf nhờ các chuyên gia về dinh dưỡng phân tích thói quen ăn uống điển hình của người Roseto, họ phát hiện ra con số ghê gớm là 41% lượng kalori trong khẩu phần ăn của người Roseto có nguồn gốc từ chất béo. Đây cũng không phải là một thị trấn mà người dân thức dậy từ tinh mơ để tập yoga hay chạy bộ quãng đường sáu dặm liền. Người Roseto ở Pennsylvania nghiện thuốc rất nặng và nhiều người phải vật lộn với bệnh béo phì.

Nếu chế độ ăn kiêng và tập luyện không giải thích được cho những phát hiện về sức khỏe, vậy nguồn gốc di truyền thì sao? Người Roseto là một nhóm gắn bó khăng khít đến từ cùng một vùng đất của nước Italia, và suy nghĩ tiếp theo của Wolf là tự hỏi xem liệu những người này có phải thành viên trong cả một dòng tộc khỏe mạnh dạn dày khác thường, bảo vệ họ khỏi tật bệnh hay không. Nghĩ vậy nên ông đã truy dấu họ hàng thân thích của người Roseto sống rải rác ở những vùng khác của nước Mỹ để xem liệu họ có cùng chung hưởng thứ sức khỏe tráng kiện đáng nể như những người anh em ở Pennsylvania hay không. Họ không hề.

Tiếp theo ông xem xét đến khu vực địa lý mà người Roseto sinh sống. Liệu có khả năng nào việc sinh sống ở vùng chân đồi phía đông Pennsylvania lại có thứ gì đó tốt cho sức khỏe của họ không? Hai thị trấn gần kề Roseto nhất là Bangor, chỉ xuôi phía dưới khu đồi và Nazareth, cách đó vài dặm. Cả hai thị trấn đều có quy mô cỡ như Roseto và

dân chúng đều là người châu Âu nhập cư làm lụng chăm chỉ tương tự nhau. Wolf sục sạo tất cả ghi chép y khoa của cả hai thị trấn. Ở lứa tuổi trên 65, tỷ lệ tử vong do bệnh tim ở cả Nazareth và Bangor đều cao gấp ba lần so với Roseto. Lại sa vào ngõ cụt.

Điều Wolf bắt đầu ngộ ra là bí mật của Roseto không nằm ở chế độ ăn kiêng hay tập luyện hay di truyền hay địa thế. Đó phải là *chính bản thân Roseto*. Khi Bruhn và Wolf dạo bộ quanh thị trấn, họ đã phát hiện ra nguyên cớ tại sao. Họ chính mắt trông thấy cách người Roseto thăm hỏi nhau, dừng lại trò chuyện bằng tiếng Italia trên đường phố, hay nấu nướng giúp nhau ngay trong vườn sau nhà. Họ đã hiểu về hệ thống đại gia đình nâng đỡ cả cấu trúc xã hội của thị trấn. Họ chứng kiến các gia đình với ba thế hệ cùng chung sống dưới một mái nhà cũng như các bậc ông bà được tôn kính đến thế nào. Họ đến chỗ đám đông tụ tập ở nhà thờ Madonna del Carmine và cảm nhận được hiệu ứng của sự thống nhất và bình an của nhà thờ. Họ đếm được 22 tổ chức dân sự khác nhau tồn tại trong một thị trấn chỉ vỏn vẹn 2.000 dân. Họ để mắt tới đặc tính bình quân chủ nghĩa nổi bật của cộng đồng, ngăn cản những kẻ giàu có phô trương và giúp cho những người kém thành công che giấu bớt thất bại.

Trong quá trình di thực văn hóa dân cư vùng nam Italia đến khu đồi miền đông Pennsylvania, người Roseto đã sáng tạo nên cả một cấu trúc xã hội vững chãi và kiên cố đủ khả năng cô lập họ khỏi những áp lực đến từ thế giới hiện đại. Người Roseto khỏe khoắn bởi chính nơi họ xuất thân, bởi chính thế giới mà họ đã sáng tạo nên cho mình ngay trong khu thị tứ nhỏ bé giữa vùng đồi núi.

“Tôi vẫn nhớ lần đầu tiên đặt chân tới Roseto, bạn sẽ trông thấy ngay những bữa ăn của các gia đình ba thế hệ chung sống, những tiệm bánh mì, người dân dạo bước qua lại trên đường phố, ngồi ở hàng hiên trò chuyện với nhau, những phân xưởng may mặc nơi phụ nữ miệt mài làm việc cả ngày dài, trong khi đàn ông làm việc trong những mỏ đá ác-đoa,” Bruhn nói. “Thật kỳ diệu!”

Khi Bruhn và Wolf lần đầu tiên công bố những phát hiện của mình trước giới y học, bạn có thể tưởng tượng ra ngay thái độ hoài nghi mà hai người bọn họ phải đối mặt. Họ bước vào những phòng hội thảo nơi các đồng sự đã bày sẵn hàng dãy dầy đặc số liệu sắp vào những bảng biểu phức tạp liên quan đến loại gene này hay quy trình sinh lý học khác, và chính bản thân những người đó lại phát ngôn thay vì được nghe nói về những tác dụng kỳ lạ và thần diệu của việc người ta dừng bước để trò chuyện với nhau trên đường phố hay ba thế hệ gia đình cùng chung sống dưới một mái nhà. Để có một cuộc sống trường thọ, trí tuệ tập thể khi đó khẳng định rằng, việc đó xét trên phạm vi rộng phụ thuộc vào cái chúng ta là ai – đúng thế, chính là mã di truyền (gene). Nó tùy thuộc vào những quyết định chúng ta đưa ra – về việc chúng ta lựa chọn ăn thức gì, chúng ta lựa chọn tập tành bao nhiêu, và cả việc hệ thống y tế điều trị hiệu quả tới mức nào. Không một ai quen với việc suy nghĩ về sức khỏe trên khía cạnh cộng đồng.

Wolf và Bruhn phải thuyết phục giới y khoa suy nghĩ về sức khỏe và các bệnh tim mạch theo một phương cách hoàn toàn mới mẻ: hai người buộc phải chỉ cho bọn họ thấy rằng sẽ không thể hiểu được tại sao một người nào đó lại

khỏe mạnh nếu tất cả những gì người đó làm chỉ là nghĩ về những lựa chọn hay hành động của một cá nhân biệt lập. Họ buộc phải nhìn rộng hơn, ra ngoài cá thể đó. Họ buộc phải hiểu về nền văn hóa mà anh ta/cô ta là một phần cấu thành trong đó, hiểu xem bè bạn và gia đình của người đó ra sao, xem nơi chốn mà họ xuất thân thế nào. Người trong giới y học sẽ phải coi trọng ý tưởng rằng những giá trị của thế giới mà chúng ta đang sinh sống cũng như những người vây bọc quanh ta có tác động sâu sắc đến việc định hình nên mỗi chúng ta.

Trong cuốn sách *Những kẻ xuất chúng* này, tôi muốn lý giải về thành công giống như cách Stewart Wolf đã lý giải cho chúng ta về sức khỏe.

0

1

2

Phần I.

CƠ HỘI

Chương I. Hiệu ứng Matthew

Chương II. Quy tắc 10.000 giờ

Chương III. Mỗi phiên phúc với các thiên tài, Phần I

Chương IV. Mỗi phiên phúc với các thiên tài, Phần II

Chương V. Ba bài học của Joe Flom

HIỆU ỨNG MATTHEW

Vì phàm ai đã có thì
được cho thêm và sẽ có dư thừa;
còn ai không có thì ngay cái đang có,
cũng sẽ bị lấy đi.

MATTHEW 25:29

1 Vào một ngày mùa xuân ấm áp tháng Năm năm 2007, hai đội Medicine Hat Tigers và Vancouver Giants chạm trán nhau trong giải vô địch khúc côn cầu Memorial Cup ở Vancouver, bang British Columbia, Canada. Tigers và Giants là hai đội xuất sắc nhất Giải ngoại hạng khúc côn cầu Canada, cũng chính là giải vô địch Khúc côn cầu trẻ chất lượng nhất thế giới. Đây đều là những ngôi sao tương lai của môn thể thao này – những tuyển thủ 17, 18 và 19 tuổi, những người đã trượt băng và đánh bóng từ hồi họ mới chỉ là các cậu bé vừa chập chững biết đi.

Trận đấu được phát sóng trên kênh truyền hình quốc gia Canada. Ngược xuôi trên những con đường khu trung tâm buôn bán của Vancouver, các băng rôn về Memorial Cup treo phấp phới ở các trụ đèn. Sân vận động chật cứng người. Một dải thảm đỏ trải dài trên mặt băng và xướng ngôn viên giới thiệu những vị tai to mặt lớn dự khán trận đấu. Đầu tiên là Thủ hiến² bang British Columbia – ngài Gordon Campbell. Tiếp đó, giữa những tràng pháo tay náo động, Gordie Howe – một trong những huyền thoại của môn thể thao này bước ra. “Thưa các quý bà và quý ông,” xướng ngôn viên hô lớn. “Đây là Ngài Hookey!”

Trong 60 phút tiếp sau, cả hai đội đã cống hiến một trận khúc côn cầu hừng hực khí thế và giằng co quyết liệt. Vancouver ghi bàn trước, ngay đầu hiệp hai, trong một cú bật bóng của Mario Bliznak. Đến cuối hiệp hai, tới lượt Medicine Hat ghi điểm, khi tay săn bàn hàng đầu Darren Helm châm ngòi một cú đánh nhanh vượt qua thủ thành Vancouver – Tyson Sexsmith. Vancouver đáp trả vào hiệp ba, ghi được bàn thắng quyết định của trận đấu và khi Medicine Hat để mặc thủ thành của mình chống đỡ tuyệt vọng, Vancouver đã ghi bàn lần thứ ba.

Sau trận đấu, các tuyển thủ và gia đình của họ cũng như phóng viên thể thao trên khắp Canada len lỏi chen chúc vào phòng thay đồ của đội thắng trận. Bầu không khí nồng nặc khói thuốc lá, hơi sâm-panh và trang phục đấu

2. Thủ hiến là một chức danh đứng đầu cơ quan hành pháp tại một địa phương. Chức danh này được dùng nhiều ở các quốc gia chịu ảnh hưởng của hệ thống chính trị Anh quốc.